

Mnenje in predlogi **Koalicije za trajnostni razvoj podeželja** za:

Predlog Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007–2013 (NSN)

št. 3310-16/2006/1 z dne 30.3.2006

Uvod

Predstavniki posameznih organizacij, ki sestavljajo Koalicijo, proces priprave NSN poznamo in smo bili vanj deloma vključeni, saj smo sodelovali na obeh pripravljalnih delavnicah julija in oktobra 2005 na Igu, DOPPS pa tudi v ožji delovni skupini za pripravo izhodišč za 2. os Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 (PRP).

Menimo, da so v predlogu NSN razmere v slovenskem kmetijstvu in na podeželju opisane dobro, pregledno in z dovolj podatki; enako velja za izzive. Tako splošni zastavljeni cilji, kot tudi splošno zapisani temelji prednostnih nalog (zapisano je, da naloge temeljijo na načelih trajnostnega gospodarjenja, ohranjanju kulturne krajine, varovanju okolja) so smiselno povezani s stanjem in razvojnimi potrebami podeželja (potreba po ekonomski in socialni krepitvi podeželja).

Vendar pa menimo, da predlog NSN premalo izrazito izpostavi in upošteva **razvojne priložnosti**, ki jih slovensko podeželje kljub mnogim težavam vseeno ima. Zato NSN ostaja na preveč splošni ravni in ne ponudi dovolj prepoznavne in bolj konkretno razdelane strateške usmeritve.

To se kaže tudi v tem, da med posameznimi osmi oziroma področji ukrepov ni zaznati dovolj sinergij. Razdelitev sredstev po oseh (35 : 55 : 10 za 1., 2. in 3. os) sama po sebi še ne priča o konkretni usmerjenosti NSN. Če med posameznimi osmi ne bo močnih sinergij, tudi razvoja oziroma napredka ne bo (dovolj), saj vemo, da bodo razpoložljiva sredstva omejena. Odstotek sredstev v 2. osi je visok. Vendar pa je z vidika dolgoročnega ohranjanja poseljenosti in obdelanosti podeželja/krajine ter doseganja ciljev iz Göteborga (Strateške smernice EU) tako visok delež upravičen le pod določenimi pogoji. Ti pa so naslednji:

- ustrezni in dovolj obsežni ukrepi v vseh preostalih oseh, ki morajo omogočati, da se bo na podeželju razvijala gospodarska dejavnost na osnovi **prednosti**, ki jih imajo kmetije in podeželje nasploh;
- posebno pozornost nameniti kmetom, ki kmetujejo na območjih visoke naravne vrednosti (ekološko pomembna območja, obstoječa in predlagana zavarovana območja, območja Natura 2000) ter omogočiti administrativno sprejemljivejši dostop do sredstev iz vseh osi RDP, kot tudi možnosti ustvarjanja sinergij med njimi;
- ustrezna razporeditev in višina sredstev **znotraj ukrepov 2. osi**;
- priprava posebnih specifičnih in nadstandardnih ukrepov ter omogočanje smiselnih kombinacij ukrepov znotraj 2. osi na območjih visoke naravne vrednosti za doseganje ciljev iz Göteborga (ustvarjanje sinergij znotraj ukrepov 2. osi).

V nasprotnem primeru bo visok delež sredstev v 2. osi pomenil predvsem vzdrževanje sedanjega stanja z nenehnim zagotavljanjem plačevanja zaradi obstoječih **ovir** (pridelovalnih, infrastrukturnih...), namesto da bi omogočil razvoj na osnovi obstoječih **prednosti in priložnosti** (ohranjenost narave, ohranjenost posebnih visoko vrednih habitatov in vrst, okolja in krajine; povpraševanje po teh dobrinah in po živilih višje kakovosti; ipd.).

Prav tako je predlagani visok delež sredstev v 1. osi upravičen samo, če se povezuje s prepoznanimi potrebami (po trajnostnem gospodarjenju z naravnimi viri, idr.), prednostmi in priložnostmi. Investicije v konkurenčnost kmetij in predelave so nujno potrebne, vendar morajo biti usmerjene tako, da vlagatelje spodbujajo k naložbam v **konkurenčne trajnostne** usmeritve, v zadostni meri povezane s podporami v 2. osi. Enako velja za ukrepe v 3. osi.

Zato predlagamo, da naj NSN mnogo bolj jasno razvije in izrazi usmerjenost v trajnostno kmetovanje (ekološko kmetijstvo), ohranjanje narave in okolja, doseganje ciljev iz Göteborga, pridelavo kakovostne in varne hrane ter pridelavo hrane v skladu s pričakovanji sedanjega (in bodočega) potrošnika. Menimo, da edino tak pristop lahko zagotovi potrebne dolgoročne spremembe v slovenskem kmetijstvu in na podeželju, še posebej pomembno pa je, da bo le tak pristop, oziroma njegovi rezultati, omogočil tudi **dolgoročno podporo slovenske javnosti domačemu kmetijstvu in**

podeželju. Javnosti mora biti jasno predstavljeno, katere so (bodo) konkretne prednosti v Sloveniji pridelane/proizvedene hrane (prehranske, okoljske...), katere javne dobrine zagotavljajo (bodo zagotavljali) podpirani načini kmetovanja, ipd. Načelne opredelitve ne zadoščajo; pomembni bodo predvsem konkretni rezultati. Dobro namreč vemo, da je podpora kmetijstvu v očeh javnosti vse pogosteje postavljena pod vprašaj, in da bo v prihodnosti še pogosteje.

PREDLOGI

V nadaljevanju navajamo nekaj konkretnih predlogov za izboljšavo predloga NSN v prej opisanem smislu. Predlogi za dodatno besedilo v NSN so zapisani z *nagnjenim modrim tiskom*.

Naj pojasnimo, da so naši predlogi za konkretne spremembe besedila NSN po obsegu sicer skromni, toda po našem mnenju bistvenega pomena za nadaljnje delo. Večina naših pričakovanj se namreč nanaša na konkretizacijo NSN – torej na PRP 2007-2013. Zato so naši predlogi ter argumenti v zvezi s predlogom NSN hkrati tudi že predlogi za oblikovanje PRP, in pričakujemo, da bodo kot taki tudi upoštevani pri oblikovanju konkretnih ukrepov. Zavedamo se, da bomo lahko ukrepe, ki jih predlagamo v okviru PRP skupaj uresničili le, če bodo temelji za njihovo pripravo postavljeni že na ravni strategije. Hkrati pa pričakujemo, da bomo predlog (prvi osnutek) PRP kar najhitreje prejeli v komentiranje.

1. Ekološko kmetijstvo in ekoživila

Menimo, da so ekološka živila in ekološko kmetijstvo ena od izrazito premalo upoštevanih razvojnih priložnosti v predlogu NSN. Sedanja omemba na s. 25 ne zadošča, saj bolj navaja, kaj »bi lahko«, ne pa tudi, kaj bo (PRP) na tem področju dejansko spodbujal. Raziskave kažejo, da je ekološko kmetijstvo razvojna priložnost za slovensko kmetijstvo in podeželje: sedanji potenciali ekokmetijstva in ekoživil so namreč neizkoriščeni in organiziranost sektorja slaba; še omejeno, toda nenehno rastoče povpraševanje po ekoživilih pa v pretežni meri pokrivamo z uvozom (Slabe s sod., 2005a). Po drugi strani pa ekološko kmetovanje že od l. 1999 spodbujamo s plačili na hektar iz državnega proračuna, oz. od l. 2004 tudi s sredstvi EU za razvoj podeželja. Dosedanji ukrepi politike niso skoraj v ničemer skušali povezati jasno prepoznavnega tržnega potenciala ekokmetijstva s spodbujanjem preusmerjanja v ekokmetijstvo. To se vidi tudi v tem, da obseg zemljišč v ekopridelavi raste bistveno hitreje kot ponudba slovenskih ekoživil na trgu, ter da v ekokmetijstvu močno prevladuje travinje (prek 90%). Menimo, da je zato v novem proračunskem obdobju potreben odločen korak v smeri povezovanja kmetijsko-okoljskih plačil s tržnimi priložnostmi ekoživil, kar bo zagotovilo okrepitev in bolj trajnosten razvoj ekokmetijskega sektorja v Sloveniji, s tem pa prispevalo tudi k prepotrebni prestrukturiranju kmetijstva v celoti. Tako strategijo v zvezi s PRP predlagajo tako tuji kot domači avtorji (Häring s sod., 2005; Slabe s sod., 2005b)

Za dodatno pojasnitev in argumentacijo glede stanja v ekokmetijskem sektorju prilagamo kopijo prispevka iz revije BIODAR, marec 2006 (Petrović, 2006).

Tudi Strateške smernice Skupnosti za razvoj podeželja (2007-2013) zahtevajo, da države članice zagotovijo čim večje sinergije med cilji in znotraj njih, tudi z upoštevanjem drugih strategij na ravni EU, kot je npr. Akcijski načrt za ekološko kmetovanje. Poleg tega je tu še nacionalni Akcijski načrt za ekološko kmetovanje – dokument, ki ga je novembra 2005 potrdila Vlada RS, kar nalaga upoštevanje tam zapisanih ciljev in dejavnosti pri pripravi NSN in PRP 2007 – 2013.

Zato menimo, da sedanja omemba ekološkega kmetijstva v predlogu NSN ni zadostna, temveč je razvoj ekokmetijskega sektorja nujno potrebno izpostaviti kot eno od prednostnih nalog. Predlagamo, da v NSN dodatno zapišemo naslednje (s. 25, dodatni zadnji stavek k 2. odstavku in dodan 3. odstavek):

...ter izvajanje kmetijsko-okoljskih ukrepov. *Po drugi strani pa širjenje ekološkega kmetijstva pomembno prispeva k doseganju ciljev NSN.*

Razvoj ekološkega kmetijstva in ponudbe ekoživil je zato ena od prednostnih nalog NSP. Preusmerjanje v ekološko pridelavo in njeno ohranjanje bo Slovenija spodbujala z ukrepi 2. osi (Ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja), z ukrepi v 1. in 3. osi pa bo zagotavljala pomoč pri izboljševanju konkurenčnosti ekopridelave ter spodbujanju diverzifikacije v zvezi z ekokmetijstvom in ekoživil, v skladu z ANEK.

S tem v zvezi predlagamo tudi naslednje pomembne smiselne popravke na ravni ciljnih vrednosti (Poglavje 3.2.3, predlog NSN, s. 17 – prve 4 vrste v tabeli):

Indikator	Parameter vrednotenja	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost v letu 2013*
Obdelana zemljišča v OMD	Delež glede na vsa kmetijska zemljišča v OMD	340.0000ha/ 438.000 ha	350.000 ha / 438.000ha
Izravnalno plačilo za OMD	Izravnavna za izgubljen dohodek v odstotkih	90%	70%
Vključenost v ekološko pridelavo	odstotek površin zemljišč v ekološki pridelavi glede na vsa KZU	3,8%	~~10%~~ 18% ¹
Vključenost v druge kontrolirane pridelave	odstotek površin zemljišč v integrirani pridelavi glede na vse njive in trajne nasade	28%	~~35%~~ 30% ²

¹Ciljna vrednost za ekološko pridelavo je potrebno uskladiti s cilji v ANEK, ki ga je novembra 2005 potrdila vlada RS in kjer je zapisano: »Do leta 2015 delež ekoloških kmetij v Sloveniji povečati na 15 %, delež kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) v nadzoru ekokmetijstva pa na 20%«. V ANEK so zapisane tudi utemeljitve za takšen cilj.

² Predlagamo, da se ciljna vrednost za "druge kontrolirane pridelave (integrirano)" zniža. V skladu s prej zapisanimi argumenti je to tako smiselno kot tudi potrebno, kajti:

- ekološka pridelava zagotavlja neprimerno višji okoljski standard in veliko višjo stopnjo doseganja ciljev Strateških smernic Skupnosti, pa tudi v analizi stanja v NSN prepoznanih nacionalnih ciljev;
- ekološka živila so zaradi svojih zahtevnih standardov izrazito tržno profilirana; v skladu z razvojem trga ekoživil v evropskih državah in sedanjimi domačimi trendi lahko pričakujemo nadaljnjo rast povpraševanja po njih; v nasprotju s tem pa živila iz integrirane pridelave tega tržnega profila niso uspela razviti in ga, kot kaže razvoj v drugih državah EU, v omembe vrednem obsegu tudi ne bodo;
- integrirana pridelava je z vidika agronomske stroke "nadzorovana dobra kmetijska praksa"; z uvedbo navzkrižne skladnosti pa se bo dobesedno del izvajanja dobre kmetijske prakse odvijal prek te zahteve;
- za razvoj predelave ekoživil in izboljšanje trga ekoživil nasploh je potrebno povečanje količin "konjunktornih" ekopridelkov (vrtnine, sadje, žita, mleko).

Ker pridelava ekoživil na področju rastlinske pridelave in deloma mleka in mlečnih izdelkov ne dohaja povpraševanja, je smotno, **da PRP delu kmetij, ki so že vključene v integrirano pridelavo, ponudi spodbude in pomoč** (vključno s svetovanjem, kar je prav tako pomembno predvideti v PRP) **za preusmeritev v ekološko pridelavo**. Zato mora biti razmerje plačil v 2. osi tako med EKO in integrirano pridelavo kot tudi znotraj EKO (glede na kulture) zadostno, da doseže tak cilj.

S takšno prilagoditvijo ciljnih vrednosti bomo dosegli močne sinergije: z razmeroma manjšimi sredstvi bomo dosegli večji učinek tako na področju zagotavljanja javnih dobrin (okolje, ohranjanje narave) kot tudi konkurenčnosti kmetij v povezavi z zadovoljevanjem potreb (povpraševanja) potrošnikov. Glede na omejenost sredstev za PRP je iskanje takšnih sinergij nujno potrebno.

Poleg tega smo si člani Koalicije edini, da je z vidika ohranjanja narave, še posebej pa ogroženih vrst ptic, ki pa bodo tudi indikatorji za uspešnost PRP (!), integrirana pridelava neprimerljiva z ekološko, saj imajo že manjši vnosi fitofarmaceutskih sredstev v okolje lahko negativne posledice za biotsko raznovrstnost. Zato menimo, da je iskanje sinergij v NSN upravičeno predvsem v kombinaciji z ekopridelavo.

2. Izvajanje strategije razvoja podeželja v okviru Lizbonske strategije in ciljev iz Göteborga

(poglavje 2.2, NSN, stran 13)

V predlogu sklepa Sveta o strateških smernicah EU za razvoj podeželja (Bruselj, 5. oktober 2005) je zapisano, da morajo strateške smernice odražati večnamensko vlogo, ki jo ima kmetijstvo v **bogastvu in raznolikosti krajine**, živilskih proizvodih ter kulturni in **naravni dediščini** v vsej Skupnosti; prav tako je poudarjeno, da morajo smernice določiti področja, ki so pomembna za uresničevanje prednostnih nalog Skupnosti, zlasti glede ciljev **trajnostnega razvoja iz Göteborga** o ustavitvi upada stopnje biotske pestrosti do leta 2010(!) ter prenovljene Lizbonske strategije za rast in delovna mesta. Cilji iz Göteborga so tako jasno postavljeni na prvo mesto, kar je za Slovenijo še toliko bolj pomembno, saj od vstopa v EU razpolaga s kar 35% državnega ozemlja znotraj **območij Natura 2000** (Uredba o posebnih varstvenih območjih – območjih Natura 2000, Ur. L. RS, št. 49/2004). Iz naslova ukrepov 2. osi se morajo sredstva v skladu s predlogom strateških smernic nameniti trem prednostnim področjem, med njimi na prvem mestu **biotski raznovrstnosti in ohranjanju ter razvoju sistemov kmetijstva in gozdarstva visoke naravne vrednosti**.

Zaradi navedenih izhodišč je pomembno, da se poglavje 2.2. dopolni z vsebino, ki bo reprezentativno predstavila dejansko stanje okolja na podlagi bioindikatorskih vrst (v pomoč je Priloga 1), hkrati pa opozorila na dejstvo, da doseganje ciljev Lizbonske strategije ne pomeni hkrati tudi samoumevno doseganje ciljev iz Göteborga.

V obrazložitvev pomena navajanja ciljev iz Göteborga:

Na podlagi strokovnih podatkov o stanju ptic podeželja v obdobju 1990 – 2000 je bil ugotovljen **splošen upad vsaj 52 vrst ptic gnezdičk** za približno 25%, med katerimi 27 vrst, ki so neposredno odvisne od kmetijstva in podeželskega prostora (13 travniških vrst ptic, 14 ptic mozaične kmetijske kulturne krajine). Za dodatne informacije glej Prilogo 1 (vir: Birds in Europe - Population estimates, trends and conservation status, BirdLife Conservation Series No.12, BirdLife International, 2004). Za zagotavljanje njihovega obstoja in s tem doseganja ciljev iz Göteborga (kot eno izmed osnovnih zahtev Strateških smernic razvoja podeželja EU!) je potrebno zagotoviti prilagajanje kmetijskih praks naravnim danostim, izogibanje tehnologijam, ki lahko povzročijo nezaželene trende izginjanja rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov ter vzpodbujanje tradicionalnih oblik kmetovanja.

3. Umestitev ciljev iz Göteborga in Nature 2000 med prednostne naloge NSN in med ključne aktivnosti v okviru cilja »Ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja«

(Poglavje 3.2.2, str. 16):

3.1

Na delavnici za pripravo nacionalne strategije razvoja podeželja (MKGP, Ig, 27. oktober 2005) je delovna skupina za pripravo strateških ciljev za 2. os PRP (vsebina sovпада z ciljem 3.2 v NSN!) opredelila štiri osnovne strateške cilje, med katerimi je na drugo mesto postavila **doseganje ugodnega stanja biotske raznovrstnosti na podeželju**, kar pa v predlogu NSN ni jasno izpostavljeno. V uvodnem delu poglavja (3.2.1 – Izhodišča, str. 16, tretji odstavek) je zapisano:

»Na območjih Natura 2000 in območjih visoke naravne vrednosti je še posebej pomembno prilagajanje kmetijskih praks in izogibanje tehnologijam, ki lahko povzročijo neželene trende izginjanja živalskih in rastlinskih vrst, njihovih habitatov ter habitatnih tipov.«

Ta stavek neposredno implicira dejstvo, da je potrebno v okviru te naloge za naslednje programsko obdobje predvideti specifične ukrepe oziroma ciljno promocijo obstoječih in potencialnih novih ukrepov na območjih visoke naravne vrednosti, ter tako zagotoviti omejevanje groženj iz prej citiranega stavka iz NSN. S tega vidika je še posebej pomembno, da se za doseganje ciljev Göteborga in Nature 2000, v NSN za obdobje 2007 – 2013 za zagotavljanje ugodnega stanja biotske pestrosti (**ohranjanje in povečanje obsega habitatnih tipov, ohranjanje in doseganje ugodnega stanja vrst**) postavi jasne strateške in specifične cilje. Jasno postavljeni cilji bodo lahko v nadaljnjem procesu predstavljali dobro izhodišče za pripravo učinkovitih ukrepov v okviru PRP 2007 – 2013 in za uresničevanje naših skupnih ciljev znotraj EU.

Predlagana dopolnitev besedila (str. 16, poglavje 3.2, podpoglavje 3.2.1):

»K doseganju ciljev Nature 2000 bodo prispevali ukrepi, namenjeni spodbujanju sonaravnega (prednostno: ekološkega) kmetovanja in trajnostne rabe gozdov v obliki kmetijsko – okoljskih ukrepov, ukrepov za območja s težjimi razmerami za kmetijsko pridelavo ter po potrebi v obliki podpor Natura 2000 za trajnostno rabo kmetijskih zemljišč.«

Pravno podlago za izvajanje teh plačil zagotavljajo t.i. **upravljavski načrti, oziroma drugi pravni predpisi, ki pomenijo prenos omenjenih Direktiv v nacionalno zakonodajo** in na podlagi katerega je mogoče lastnika ali upravljavca kmetijskega zemljišča omejiti pri izkoriščanju naravnih virov v smeri povzročanja negativnih učinkov na doseganje ciljev Nature 2000. Prednostna območja ohranjanja narave lahko predstavljajo posebej določena ožja ali osrednja območja Natura 2000, kjer je potrebno v skladu z Uredbo predpisati osnovne omejitve (prepoved konverzije travnikov v njivske površine), ki še niso predmet obstoječih predpisov (npr. navzkrižne skladnosti). S tovrstnim pristopom je možno zagotavljati osnovno raven upravljanja s kmetijskimi zemljišči na območjih visoke naravne vrednosti, lastnikom oziroma upravljavcem pa zagotoviti ustrezno kompenzacijo, ki jo je moč kombinirati z ostalimi ukrepi NSN.

Možnost izvajanja plačil Natura 2000 je ključnega pomena tudi zaradi dejstva, da je že v **Programu razvoja podeželja za obdobje 2004 – 2006** (Poglavje 5.1.3.5 – Biotska raznovrstnost in Natura 2000) omenjeno, da je glavni razlog ogroženosti biotske raznovrstnosti izguba ključnih habitatov in obsežno zmanjšanje mineralno revnih travnišč ter njihovega spreminjanja v proizvodno bolj intenzivne oblike rabe (pretežno v nižinah) in opuščanja kmetijske proizvodnje.

3.2

Med navedene prednostne naloge 1. ohranjanje kmetijske krajine v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi, 2. spodbujanje okolju prijaznih kmetijskih praks in 3. izboljšanje dobrega počutja domačih živali je potrebno dodati še dodaten cilj: **4. doseganje ugodnega stanja vrst in habitatov na posebnih varstvenih območjih Natura 2000**

Ne glede na razpoložljivost sredstev v začetnem obdobju izvajanja PRP 2007 – 2013 in dejansko sposobnost izvajanja posameznih ukrepov bi bilo smiselno v NSN izrabiti možnost izvajanja in vsaj predvideti t.i. **podpor Natura 2000** iz člena 36(a)(iii) Uredbe Sveta o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (ES št. 1698/2005), ki se dodeli kmetom na letni osnovi in na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi, kot nadomestilo stroškov in izpada dohodka, ki so posledica omejitev na zadevnih območjih zaradi izvajanja tudi **Direktive o pticah in Direktive o habitatih**.

Še nekaj nadaljnjih predlogov za popravke oziroma izboljšave:

s. 24:

- Spodbujanja ekološkega kmetovanja in uporabe obnovljivih virov energije, predlagamo razširitev:
- Spodbujanja ekološkega kmetovanja in *predelave ekoživil*, ter uporabe obnovljivih virov energije.

Razlogi za to so že bili podani zgoraj.

s. 25:

Predlagamo, da se naslov poglavja **Bioenergija** spremeni v *Biogoriva*, ali v *Obnovljivi viri energije iz kmetijstva*. Izraz »bioenergija« ima namreč v javnosti pomen, ki je povsem drugačen od tu uporabljenega.

Reference:

Slabe, A., Bratuša, A., Tratar-Supan, A.-L. (2005a): Ocena ponudbe ekoživil v Sloveniji – preiskovalna analiza stanja. V: 3. konferenca DAES »Slovenija v EU – izzivi za kmetijstvo, živilstvo in podeželje«, Moravske toplice, 10.-11. november 2005, s. 203-216.

Häring, A., Stolze, M., Zanolli, R., Vairo, D., Dabbert, S. (2005). The potential of the new EU Rural Development Programme in supporting Organic Farming. Discussion paper, September 2005, EU-CEE-OF (www.irs.aber.ac.uk/euceeofp).

Slabe, A., Häring A.M., Hrabalova, A. (2005b): Addressing the specific needs of organic farming in the New EU Member States by the Rural Development Programmes 2007-2013. Organic Farming and European Rural Development, Joint Organic Congress, May 30 - 31 2006, Odense, Denmark (*sprejeto za predstavitev in objavo*). Tudi na: www.irs.aber.ac.uk/euceeofp.

Mnenje in predloge podajajo organizacije - članice Koalicije za trajnostni razvoj podeželja*

Ljubljana, 18. april 2006

Kontaktne osebe:

Anamarija Slabe, Inštitut za trajnostni razvoj, (koordinacija koalicije)

Andrej Medved, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS

*Koalicijo za trajnostni razvoj podeželja sestavljajo:

Inštitut za trajnostni razvoj

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije – DOPPS

Botanično društvo Slovenije

Društvo za obranjanje naravne dediščine Slovenije (DONDES)

Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA SOSTRO

Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA DOLENJSKA

Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA DOMŽALE

Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA Koroška

Društvo za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA Goriška

Zavod Symbiosis

Notranjski regijski park

Združenje ekoloških kmetov osrednje Slovenije

Zveza društev za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA

Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije – Zveza BIODAR